

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА

Навчально-науковий Юридичний інститут

Кафедра конституційного, міжнародного та адміністративного права

ЗІНИЧ ЛЮБОМИР ВАСИЛЬОВИЧ

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ГЕНДЕРНИХ ПРАВ ТА ПРАВ ДІТЕЙ

(методичні вказівки для самостійної роботи студентів денної форми
навчання)

Спеціальність 081 Право

Івано-Франківськ, 2025

Затверджено на засіданні кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Протокол №1 від 25.08.2025 р.

Затверджено на засіданні науково-методичної ради Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Протокол № ___ від _____ 202_ р.

Зінич Л.В. Міжнародний захист гендерних прав та прав дітей. *Методичні вказівки для підготовки до самостійної роботи студентів денної форми навчання, 4-го курсу, ОПП «Міжнародне і європейське право».* Івано-Франківськ, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2025 р. 16 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового юридичного інституту арпатського національного університету ім. Василя Стефаника і призначені для підготовки до самостійної роботи студентів денної форми навчання напряму підготовки «Право», ОПП «Міжнародне та європейське право».

Методична розробка включає загальні вказівки та рекомендації для підготовки по кожній темі навчальної дисципліни, літературу та нормативно-правові акти, контрольні питання, що забезпечують поглиблений аналіз та вивчення навчальної дисципліни «Міжнародний захист гендерних прав та прав дітей».

Посібник призначений для студентів, аспірантів, викладачів

© Зінич Л.В, 2025

© арпатський національний
університет ім.. Василя Стефаника, 2025

Зміст

Вступ	5
Перелік тем винесених для самостійної роботи студентів	7

Вступ

У сучасному суспільстві рівність статей та ефективний захист прав дітей є основою демократичної, соціальної і правової держави. Звісно, не викликає сумнівів, що опорою для гендерної рівності є виховання дітей у дусі поваги до обох статей, тому державна політика у цій сфері повинна забезпечуватися доступними засобами та методами.

Міжнародні та національні нормативно-правові акти створюють умови для забезпечення гендерної рівності, проте на сьогодні є ще чимало проблемних питань у цій сфері. Головним же проблемним моментом є відсутність правових знань у чоловіків та жінок, що таке гендерна рівність? Як захистити гендерні права?

Для студентів-юристів вивчення навчальної дисципліни «Міжнародний захист гендерних прав та прав дітей» має як теоретичне, так і практичне значення. Знання у цій сфері є умовою формування правової культури, успішного професійного зростання, захисту прав та законних інтересів громадян.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Міжнародний захист гендерних прав і прав дітей» є опанування студентами поглибленими знаннями щодо гендерної рівності та прав жінок в Україні, формування у них навичок і умінь їх застосування на практиці для належного виконання покладених обов'язків з надання правової допомоги; ідентифікації дискримінації у справах, з якими звертаються фізичні особи; розуміння алгоритмів надання правової допомоги в гендерно-чутливих справах, захист прав дітей, особливо тих, які позбавлені батьківського піклування.

Завдання навчальної дисципліни «Міжнародний захист гендерних прав та прав дітей» полягає у системному та комплексному підході до вивчення сутності гендерних прав, особливостей гендерних прав у сфері освіти, праці, виборчих процесах, правосудді, міжнародно-правових аспектів захисту прав дітей.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей:

Загальні компетентності:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Фахові компетентності:

Знання і розуміння ретроспективи формування вітчизняних, європейських та міжнародних державно-правових інститутів.

Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності в Україні та світі, розуміння їх правової природи.

Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, практики Європейського суду з прав людини та інших європейських і міжнародних судових та правозахисних інституцій.

Програмні результати навчання:

Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин, які мають національне чи глобальне значення.

Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (національних та іноземних).

Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

Засвоєння навчальної дисципліни відбувається у формі лекцій, семінарських (практичних) занять, консультацій, виконання студентами завдань для самостійної роботи.

ТЕМИ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Тема № 1 Міжнародно-правові основи гендерних прав

Під час вивчення теми студенти повинні засвоїти зміст основних понять, таких як «гендерна рівність», під якою розуміється рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати активну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

Студентам слід з'ясувати принципи гендерної рівності закріплені в міжнародному законодавстві, дослідити практику застосування Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, охарактеризувати Концепцію комунікації у сфері гендерної рівності та проаналізувати досвід країн Європейського Союзу у сфері забезпечення гендерних прав.

Питання для самопідготовки:

1. Принципи гендерної рівності закріплені в міжнародному законодавстві.
2. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: практика застосування в Україні.
3. Концепція комунікації у сфері гендерної рівності.
4. Досвід країн Європейського Союзу у сфері забезпечення гендерних прав.

Контрольні питання:

1. Назвіть принципи гендерної рівності.
2. Коли була ратифікована Верховною Радою України Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок?
3. У чому полягає суть Концепції комунікації у сфері гендерної рівності?
4. Назвіть приклади забезпечення гендерної рівності у окремих країнах Європейського Союзу.

Практичні завдання:

1. Доповніть таблицю (принципів гендерної рівності у сімейних правовідносинах)

Принципи	Сутність принципів
1. Принцип балансу в сімейних правовідносинах	
2. Принцип юридичної рівності чоловіка та жінки	

3. Принцип свободи особистості	
4. Принцип забезпечення непрацевдатного чоловіка або жінки	

Рекомендована література:

Навчальна література:

1. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів/ Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с. – Загальна редакція: Сергій Штурхецький. <https://www.osce.org/uk/ukraine/284966?download=true>

2. Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. — К.: «Хай-Тек Прес», 2018. — 560 с.

3. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. – К., 2014. – 65 с.

4. Уварова О.О. Права жінок та гендерна рівність. Навчальний посібник. Київ. 2018 р. 208 с.

Нормативно-правові акти:

1. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи CM/Rec(2019)1 “Запобігання та боротьба з сексизмом” <https://rm.coe.int/cm-rec-2019-1-on-preventing-andcombating-sexism-ukr/1680968561>

2. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>

3. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

Тема №2 Гендерні права на освіту, доступ до влади, гендерні права на працю та репродуктивні права

В українському суспільстві найбільш вразливими гендерними правами є права на освіту, доступ до влади, права на працю та репродуктивні права. Однією з найбільших проблем для реалізації зазначених прав є гендерні стереотипи. І хоч на законодавчому рівні Україна зобов’язалась до виконання ключових міжнародних зобов’язань проблеми не вдалося подолати.

У даній темі студенти вивчаючи тему гендерних прав на освіту, доступ до влади, гендерних прав на працю та репродуктивних прав, повинні опрацювати навчальну літературу щодо інклюзивної освіти, актів Європейського Союзу щодо доступу жінок до влади та проблем реалізації репродуктивних прав.

Питання для самопідготовки:

1. Інклюзивна освіта в Україні: стан правового регулювання та проблемні питання.
2. Акти Європейського Союзу щодо доступу жінок до влади.
3. Досвід країн Азії у сфері доступу жінок до влади.
4. Проблеми реалізації репродуктивних прав.
5. Практика європейських країн щодо реалізації репродуктивних прав.

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняттю «інклюзивна освіта».
2. Перелічіть акти Європейського Союзу у сфері доступу жінок до влади.
3. Які нормативно-правові акти забезпечують гендерну рівність у Об'єднаних Арабських Еміратах?
4. Дайте визначення поняттю «репродуктивні права».
5. У яких країнах легалізовано сурогатне матерівство?

Рекомендована література:

Навчальна література:

1. Чуйко О.М., Куравська Н.В. Гендер і кар'єра: навчальний посібник / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2019. 372 с.
2. Захист від гендерної дискримінації в судових рішеннях українських судів: звіт за результатами моніторингу / Підготовлено: Олена Уварова, Марія Ясеновська. – Харків : ФОП Бровін О. В., 2016. – 182 с.
3. Фулей Т.І. Гендерна рівність при здійсненні правосуддя. – Вид. 2-ге, випр. / Т.І. Фулей. – К.: ВАІТЕ, 2016. – 180 с.
4. Участь жінок у політиці та прийнятті рішень в Україні. Стратегії впливу. Український жіночий фонд. Київ. 2011. 41 с.

Нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>
2. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
3. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Виборчий кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>

5. Кодекс законів про працю <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

6. Закон України «Про рекламу» // [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96- %D0%B2%D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80)

Тема №3 Гендерна рівність при доступі до правосуддя та правничої професії

Гендерна рівність при доступі до правосуддя відіграє надзвичайно важливу роль для захисту прав та свобод людини і громадянина. Доступ до правосуддя дозволяє реалізувати конституційне право на захист прав та свобод людини і громадянина.

Доступ до правничої професії також не позбавлений певних недоліків, зокрема і у сфері гендерної рівності. Тому завдання студентів є з'ясування особливостей розгляду гендерно обумовлених справ та проблемних питань доступу до правничої професії.

Питання для самопідготовки:

1. Досвід країн Європейського Союзу у сфері гендерної рівності при доступі до правосуддя.
2. Проблеми судового розгляду гендерно обумовлених справ.
3. Проблемні питання доступу до правничої професії.

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняттю «гендерно обумовлені справи».
2. Назвіть особливості розгляду гендерно обумовлених справ.
3. Перелічіть перешкоди доступу до правничої професії.
4. Назвіть гендерні особливості доступу до правосуддя.

Рекомендована література:

Навчальна література:

1. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів/ Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с. – Загальна редакція: Сергій Штурхецький. <https://www.osce.org/uk/ukraine/284966?download=true>
2. DCAF, ОБСЄ/БДПІЛ, ООН Жінки (2019 рік), «Управління сектором безпеки, реформа сектору безпеки та гендерні питання», Збірник інформаційно-методичних матеріалів «Гендерні питання у секторі безпеки». Женева: DCAF, ОБСЄ/БДПІЛ, ООН Жінки.

3. Дмитрієва О. Гендерна рівність у юридичній професії - чи є така проблема в Україні? Ukrainian women in law 2017. Юридична газета 07 березня 2017 р. №10-11 (560-561).

Нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>

2. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

3. Закон України «Про рекламу» // [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96- %D0%B2%D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80)

Тема №4 *Захист гендерних прав в умовах збройного конфлікту та у мирний час*

Збройні конфлікти завдають шкоди цивільному населенню, особливо гостро постають проблеми захисту прав жінок та дітей як уразливої групи населення під час збройного конфлікту. На сьогодні чинні міжнародні акти не можуть на належному рівні забезпечити права жінок, дітей та похилих осіб в умовах збройного конфлікту.

Питання для самопідготовки:

1. Гарантії безпеки жінок під час збройного конфлікту.
2. Проблемні питання захисту гендерних прав в умовах збройного конфлікту.
3. Досвід окремих країн світу у сфері захисту гендерних прав в умовах збройного конфлікту.

Контрольні питання:

1. Перелічіть гарантії безпеки жінок під час збройного конфлікту.
2. Які напрямки вирішення проблем із гендерно-обумовленим насильством під час збройного конфлікту.
3. Дайте визначення поняттю «жертви війни».
4. Перелічіть організаційно-правові проблеми захисту гендерних прав в умовах збройного конфлікту.

Рекомендована література:

1. Міжнародне гуманітарне право. Посібник / [О.О. Войтенко,

М.М. Гнатовський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого – Київ-Одеса: Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. - 145с.

2. Мороз І.А. Міжнародно-правові аспекти доступу цивільного населення до життєво необхідних послуг в умовах збройного конфлікту. Університетські наукові записки. 2018 №6. С.180-189.

Нормативно – правові акти:

- Женевські Конвенції 1949 року, Перший Додатковий Протокол та Другий Додатковий Протокол до Женевських Конвенцій,
- Правила Звичаєвого міжнародного гуманітарного права
- Гаазькі конвенції 1899 та 1907 рр.

Тема №5 Міжнародно-правовий захист прав дітей

Діти є найбільш вразливою категорією осіб, що часто зазначає страждань. Становлення сучасного міжнародно-правового захисту прав дітей відбулося в рамках діяльності міжнародних організацій, зокрема Організації Об'єднаних Націй. Основні міжнародно-правові акти у сфері захисту прав дітей закріплюють: «дитина внаслідок її фізичної та розумової незрілості потребує спеціальної охорони та піклування, зокрема належного правового захисту» (преамбула Декларації прав людини від 20 листопада 1959 р.).

Під час вивчення цієї теми слід з'ясувати етапи становлення законодавства України у сфері захисту прав дітей, проаналізувати законодавство України у сфері усиновлення, захисту від булінгу та домашнього насильства.

Питання для самопідготовки:

1. Етапи становлення законодавства України у сфері захисту прав дітей.
2. Законодавство України у сфері усиновлення.
3. Законодавство України у сфері охорони здоров'я дітей.
4. Законодавство України у сфері захисту від жорстокого поводження (булінгу).
5. Законодавство України у сфері захисту дітей від домашнього насильства.

Контрольні питання:

1. Перелічіть етапи становлення законодавства України щодо захисту прав

- дітей.
2. Що розуміється під терміном «усиновлення»?
 3. Дайте визначення поняттю «булінг».
 4. Які види домашнього насильства Ви можете назвати?

Рекомендована література

Навчальна література:

1. Стешенко В.М. Правовий захист дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір. Навчальний посібник. Харків «Право», 2019 р. 392 с.

Нормативно-правові акти:

1. Женевська декларація прав дитини 1924 р.
2. Декларація прав дитини 1959 р.
3. Конвенція про права дитини 1989 р.
4. Конституція України.
5. Сімейний кодекс України
6. Закон України «Про охорону дитинства».

Тема №6 *Реалізація особистих прав дітей*

Реалізація прав дітей є чи найважливішою умовою фізичного благополуччя і розвитку.

На студентів покладається завдання проаналізувати основні нормативно-правові акти у сфері реалізації особистих прав дітей, зокрема Конвенцію про права дитини 1989 р.

Питання для самопідготовки:

1. Конституційно-правові основи реалізації особистих прав дітей.
2. Адміністративно-правові основи реалізації прав дітей.
3. Цивільно-правові основи реалізації прав дітей.
4. Кримінально-правові основи реалізації прав дітей.

Контрольні питання:

1. Визначіть поняття «реалізація особистих прав».
2. Які акти адміністративного законодавства гарантують захист прав дітей?

3. Перелічіть склади адміністративних правопорушень у сфері захисту прав дітей.
4. Перелічіть склади кримінальних правопорушень та злочинів у сфері захисту прав дітей.

Рекомендована література

Навчальна література:

1. Сніжко М. Захист прав дітей в Україні з урахуванням міжнародних договорів з питань сімейного права / М. Сніжко // Юридичний журнал. - 2009. - № 3. - С. 83-90.

2. Стешенко В.М. Правовий захист дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір. Навчальний посібник. Харків «Право», 2019 р. 392 с.

Нормативно-правові акти:

1. Конвенція про права дитини. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_021

Тема №7 Організаційно-правові механізми захисту прав дітей в Україні

Міжнародний механізм захисту прав дітей включає в себе нормативно - правовий та організаційно-правові механізми, до яких відносять національні та міжнародні суб'єкти захисту прав дітей. Незважаючи на значний перелік суб'єктів, що здійснюють захист прав дітей, сфера захисту прав дітей завжди була і залишається складною сферою міжнародного співробітництва.

Питання для самопідготовки:

1. Організаційно-правові засоби захисту прав дітей в Україні.
2. Напрями вдосконалення законодавства України у сфері захисту прав дітей.
3. Досвід країн Європи у сфері захисту прав дітей.
4. Установи та закладу для дітей, які перебувають у тяжких життєвих обставинах.

Контрольні питання:

1. Назвіть способи захисту прав дітей в умовах війни.

2. Назвіть особливості захисту прав дітей у одній із європейських країн.
3. Перелічіть заклади, які мають завданням захист прав дітей.
4. Що таке тяжкі життєві обставини.

Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. «Про соціальні послуги». Закон України №2671-VIII від 17.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 10.09.2022 р.).
2. «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей». Закон України №20/95-ВР від 24.01.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.09.2022 р.).
3. «Про Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2020 року. Указ Президента України №609/2012 від 22.10.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609/2012#Text> (дата звернення: 10.09.2022).
4. «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини» №866 від 24.09.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.09.2022 р.).
5. «Про затвердження Типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей» Постанова Кабінету Міністрів України №87 від 28.04.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.09.2022 р.).
6. «Про затвердження форм обліку соціальної роботи з сім'ями / особами, які перебувають у складних життєвих обставинах» №1005 від 13.07.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0943-18#Text> (дата звернення: 09.09.2022 р.).
7. «Про ведення банку даних про дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних-батьків, батьків-піклувальників» №1256 від 28.12.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0380-16#Text> (дата звернення: 11.09.2022 р.).

Тема №8 Міжнародні організаційно-правові механізми захисту прав дітей

Завдання захисту прав дитини є завданням всієї міжнародної спільноти, тому сформований міжнародний механізм є певним стандартом, на основі якого держави повинні будувати свою політику у цій сфері.

Питання для самопідготовки:

1. Історія становлення Комітету ООН по правах дитини.
2. Завдання Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ).
3. Акти Ради Європи у сфері захисту прав дітей.
4. Основні акти Комітету Міністрів Ради Європи у сфері забезпечення прав дітей.

Контрольні питання:

1. Перелічіть завдання Дитячого фонду ООН.
2. Назвіть акти Ради Європи у сфері захисту прав дітей.
3. Яка роль Комітету Міністрів Ради Європи у сфері захисту прав дітей.

Рекомендована література:

Навчальна література:

1. Сніжко М. Захист прав дітей в Україні з урахуванням міжнародних договорів з питань сімейного права / М. Сніжко // Юридичний журнал. - 2009. - № 3. - С. 83-90.

2. Стешенко В.М. Правовий захист дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір. Навчальний посібник. Харків «Право», 2019 р. 392 с.

Нормативно-правові акти:

1. Конвенція про права дитини. URL:
http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_021